

Megyünk ketten

Megyünk ketten, megyünk égve,
föl északi hóra, jégre,
havat, jeget olvasztani,
magunkat megfagyasztani.

Megyünk ketten, megyünk fagyva,
gyújtogató déli napra,
sugarát megdermesztani,
magunkat felmelengetni.

Megyünk ketten marakodva,
egymás ellen hadakozva,
egmásért megsebesedve,
ha ki ellenünkre kelne.

Megyünk ketten egymás ellen,
s egymásért, ha kettőnk ellen
valami harmadik támad:
akár öröm, akár bánat.

Megyünk ketten, ez a sorsunk:
olykor, hogy egymásra rontsunk,
olykor, hogy örömmel teljünk,
langyos fűbe heveredjünk.

Megyünk ketten. — S aki látja,
lassú fejét megcsóválja:
ilyet még nem látott ember:
ezek törnek egymás ellen,

olykor tépik vad örömmel,
olykor védik tiz körömmel,
langyos fűbe heverednek,
ottan is csak verekednek, —

S megyünk ketten. — S nem lesz vége
se hajnalra, se estére:
tépjük egymást vad örömmel,
védjük egymást tiz körömmel.

SIMAI MIHÁLY

Folyam

A vízben örökké tovább
épülnek a kész
házak, s a fák, a fák is
új ágakat hajtanak, bodorodó
hajszálgallyakat növesztenek lenn a vízben,
a vízben örökké tovább, —
s a hid is,
a döllyős-gyönyörű,
érzi, hogy pillére, törzse, vasbordázata
csupa széteső-oldódó lazulás, hegeszteni kell még
a vízben, örökké tovább;

mert semmi sem befejezett, még az eltelt
idő sem,
... s mi, akik átdübörögtünk
a hidon, ölelkeztünk a nyárfaligetben,
s lakjuk a házak emeleteit, a fényeseket,

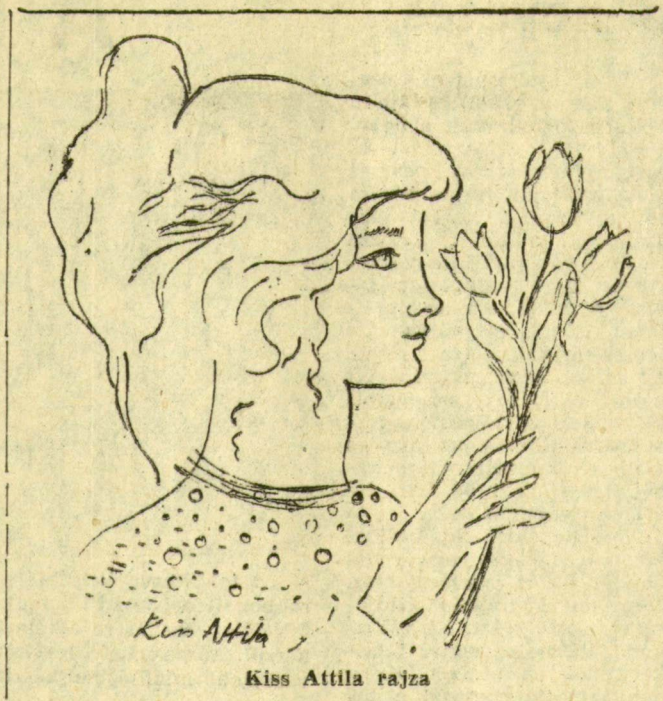
mi is csak torzók vagyunk még
a kezdet s a változás műhelyében,
arcunk csak részlete egy határtalanabb arcnak,
amelyet semmi tükör nem tud befejezni egészen,

s amelyet együtt mégis megkeresünk dördülő
szavakkal

nyújtott és végzetlenül
énekel, míg a városok vashajóit
küszködve továbbvontatjuk

a kristálykötők irányába —

s parton
örökké
tovább!

Kiss Attila rajza

ANDRÁSSY LAJOS

Éjszakai műszak

Most minden éjjel, míg téged a pelyhes
meleg dunna közt simogat az álom
a szövőgépek zúgását figyelve
öt nézem én: a karcslú szőke lányon

kék-aprópöttyös kendő, s úgy feszül
mellén a köpeny, amint igazítja
makrancos hajtincsét, mint kerek almán
a hamvas bőr, — s kedvem magasra szitja

ha énekel — s én hallgatom itt lopva
míg cikázik a gépen a fonál:
pacsirta szól így rét fölött, dalolva
míg tavaszodván párjához talál.

S én észre sem vettem, elszállt az éjjel
míg pontos, szép ringását versbeloptam
a gép előtt: mint nádszálét — a szél
csókját kerülve ringóét... Zajosan

virrad, a műszak véget ért. A lányka
A vég vászonba szőtte álmait...
En is hihetném: álom volt, ha csókra
nyújtott ajkával nem állana itt...

HATVANI DÁNIEL

Kő, beton

Inak roppantak, porcok feszültek
karomban, amíg cipekedtem a kövel.
Vas-rügyet, beton-kacsokat növeszték,
birom szusszal, ha fagy sziszeg, eső ver.

Kivérzik tenyerem, fehér kötéssel majd
megóvja a hő. Hadd leljen törmelék!
Sudárabb kor álmát hordom vállamon,
sujtsón bár a földre kék villámmal az ég.

VERESS MIKLÓS

longing to get.::

Moszkvák

párizsok

budapestek

beleroppant a város
roppant tenyerébe

ujjainak rácsai közt
gyenge állat a magány

szeretlek szeretlek forráshajú csönd

lépteidet
megörzi szemem
miht fészük illatát a madarak

szeretlek csöndhajú forrás

flitteres városok
pörögnek lábujjhegyen
szívem irdatlan mélysegey fölött

POLNER ZOLTÁN

Tanyai iskolások

Keresztül krómsárga földeken
búzák árnyékában
valamikor jönni onnan láttam
apátokat, dajkátokat is.

Szelekben úszó dülők, tanyák
a megmondhatóit
mírók is akar a sors majd szólni
felöltöktént, komolyan veletek.

Ök is messziről jöttek. Szavuk
zöld ere kiszáradt.
Cserepes örömlüket a bánat
ránccá tördelte szép arcukon.

Népmesék kis óriásai:
hétmérföld az ország.
Sok munka és mérhető okosság,
hogy emberi égboltunk legyen.

Az ősök kitaposott nyomán
jöttek el tanulni
a világot, ahol már annyi
a meleg, testvéri kezfogás,

BÉCS ERNŐ

Ausztria

Dürnstein várából láttam tájaid:
az utak cérnáját, az Alpok fehér lobogóit,
hol a gleccserek patakja szikrázva kigyózik.
S Melk ősi apátságát a dombon,
hol a Priornak ezüstből kellett innia;
az én bórómet sikoltó szelekkel cserette
a gyors vizekkel átszótt, hideg Karintia.

A fasizmus korszakát bíráló, nemzeti létünk e nagy tragédiájával számot vető érdeklődés továbbra is rendkívül fontos. E korszakról sokat lehet és kell még elmondani. Meg kell azonban alapítanunk azt, hogy csak erre nem redukálódhat a nemzeti önvizsgálat és számvetés. Ha irodalmunk a nemzeti közgondolkodás, a korszerű humanizmus, a hazaszeretet, a közösségi felelősségérzet, szocialista forradalmi szemlélet kibontakozásához igazi segítséget kíván adni, akkor — akárcsak az eddigi legjobb művekben — történelmi teljességre, átfogóbb, sokoldalúbb szemléletre kell törekednie. Az árnyak mellett fel kell villantani a fényeket, a sötétség öráin kívül a ragyogó napokat. A nemzeti önismeret nagy alakjai: Zrínyi, Széchenyi, Ady és mások súlyos hibákra mutattak rá; náluk senki sem ostromozta könyörtelenebbül a magyarságot. De ők ezt a jövő érdekében tették. Az értékeket is felmutatták, s mindazt, ami hitet, reményt, tettvágyat közvetlenül lobbantathatott fel. A magyar népet, nemzetet irodalmunknak nemcsak a fasizmus korszakában kell bemutatnia, hanem nagy forradalmainak, s előrelátó társadalmi harcainak idején is, különösen az elmúlt 22 év szocializmus-építő munkájában és harcaiban. Csak a szegényfoltok, bűnök feltárásával, az orvosi látéltre emlékeztető objektív ábrázolással, anélkül, hogy az értékes, a haladó hagyományokat is napvilágra hoznánk, nem tudja az irodalom tevékeny hazaszeretetre, önbecsülésre és önértetre, állampolgári és forradalmi öntudatra nevelni népünket, ifjúságunkat.

E kérdésekről ideológiai-erkölcsi vonatkozásban a sajtóban élénk vita bontakozott ki. (Faragó Vilmos az Élet és Irodalomban, Darvas József, Doboz Imre, Mód Aladár írásai a Népszabadságban.) E polémia ki-robbanása és nagy társadalmi visszhangja szintén ennek az igénynek időszaki fontosságára világít rá. Az egyoldalú, nemzeti múltunknak csak a tragédiáit és szegényfoltjait feltáró tendencia erősíti a társadalmunk bizonyos rétegeiben egyébként is észlelhető dezillúziós, közönyös hangulatokat és közérzést. Az irodalom funkciója — ahogyan ezt Darvas József a legutóbbi iro-

közgyűlésen mondotta — a társadalmi fejlődés során sok mindenben változott, de a kötelesség, hogy az irodalom legyen a nemzeti közgondolkodás, a korszerű hazafiság, eszmény formálóját, kifejezője, ez a kötelesség nem változott meg.

Az európai színvonalú, filozófiai ihletésű, önéletről mentes, nem gőzös látású próza fejlesztésére irányuló igény csak helyes, eszmény formálóját, kifejezője, ez a kötelesség nem változott meg. Az európai színvonalú, filozófiai ihletésű, önéletről mentes, nem gőzös látású próza fejlesztésére irányuló igény csak helyes, eszmény formálóját, kifejezője, ez a kötelesség nem változott meg. Az európai színvonalú, filozófiai ihletésű, önéletről mentes, nem gőzös látású próza fejlesztésére irányuló igény csak helyes, eszmény formálóját, kifejezője, ez a kötelesség nem változott meg. Az európai színvonalú, filozófiai ihletésű, önéletről mentes, nem gőzös látású próza fejlesztésére irányuló igény csak helyes, eszmény formálóját, kifejezője, ez a kötelesség nem változott meg.

Véletlennek tekinthetjük-e azt, hogy a húszas évek végén Nagy Lajos és más írók teremtik meg a legszebb szimbólumot a Szovjetunióról, amikor az Édesanya alakjában testesítik meg? Ez a jelkép Tamás Aladár, Déry Tibor korbéli műveiben is felbukkan (Mama Oroszország). Az eszményteremtés vágya — az igénylés, közvetlen ábrázolás formájában — az egyik legnagyobb XX. századi társadalomkritikus írók pályáján is többiben megnyilatkozik. Móricz és a népi írók prózáját sem lehet csupán leleplező és vádemelő epikának tekinteni. E hagyományokban sok olyan eszmé, gondolat, érzés, eszmény áll

közvetlen formát, amely a ma szocialista irodalmának előzménye.

Tévednek azok is, akik a mai számvető-önvizsgáló irányzatot elszakítják a felszabadulás utáni irodalmunk hagyományaitól. Olvasunk olyan véleményt is, mely szerint Fejes Endre Rozsdatemető-je jelzi a korszerű magyar irodalom kezdetét. Fejes könyve értékes, fontos írás, de megvanak az irodalmi előzményei. Elég, ha Karinthy Ferenc ötvenes évek közepén született Ezer év című elbeszélése és színdarabjára utalunk. A mai önvizsgáló kritikai törekvések sem hagyományok nélkül születtek meg. Ezeknek első: a mai magyar irodalom legfontosabb művei sorában számon tartott alkotása Darvas József Város az ingoványon című könyve, mely szinte új irodalmunk első műve volt — első szabad lélegzétvétele volt. Ez a törekvés folytatódott tovább a személyi kultusz utolsó éveiben, majd a júniusi párthatározat után született a tudat és a valóság összhangját helyreállító írásokban. Veres Péter Almáskert című művében például ráirányítja a figyelmet a szocializmuson belüli régire és újra, s ennek harcára. Sarkadi Imre, Urban Ernő, Karinthy Ferenc és mások korabeli novellái, riportjai szintén e törekvés jegyében jöttek létre. Mindezt azért fontos elmondanunk, mert mai irodalmunk távlatáról, újdonságairól, kezdeményezéseiről alkotott képünk helyessége, igazsága és objektivitása megkívánja az egész fejlődés figyelembe vételét, az igénylés és tagadás, a megőrzés és túlhaladás történeti folyamatainak bemutatását is. Enélkül önmagunkat szegényítő, az értékeket ok nélkül elvető szemlélethez jutnánk és meg saját jó törekvéseinknek sem adhatjuk meg a realitás, valóság alapját.

Ösztönöznünk kell kritikánkat az idősebb és a középnemzedék munkásságának feldolgozására, mert a legutóbbi évek ter-
mése azt mutatja, hogy fiatal nemzedékek alkotóiban nem él elég elevenen és tudatosan e hagyományok sok fontos eleme. Nem kellőképpen tudatos az, hogy mi minden, s mennyi érték született meg az elmúlt két évtizedben, s ennek elbresztése és felhasználása korántsem tekinthető csak irodalmi kérdésnek! Thomas Mann a prin-

cetoni egyetemi hallgatóknak a Varázshegy olvasásának kérdéseiről elmondott beszédében találjuk a következő gondolatot: „Az embernek általában szüksége van rá, hogy önmagára emlékezhesse. Semmi esetre sem vagyunk mindig önmagunk birtokában, s öntudatunkat is az gyengíti, hogy egyáltalán nincs bennünk összefoglalva mindaz, ami a miénk. Csak a ritka tisztánlátás, összszédettség és áttekintés pillanataiban tudjuk magunkról az igazat...”

Mai prózánkról zajló viták is arra figyelmeztetnek bennünket, hogy ezeknek a thomasmanni megvilágosító pillanatoknak az elővetételét segítenünk kell. Korunk, társadalmunk érdeke kívánja meg, hogy a nemzeti önvizsgálat és kritikai számvetés fonódjék egybe eszmények teremtésével, közvetlenül is erőt adó gondolatok és érzések fellobbantásával. Hagyományainkban, amelyekről már szölvünk, éppen erre találjuk meg a legszebb példát. Széchenyi, Ady kritikai munkássága tragikusan komor gondolatokat hordozott, de ezzel együtt mindig nagy lobogó hitet, vonzó eszményeket is. Lenin a Nagyországok nemzeti büszkeségéről című híres cikkét 1914-ben írta, amikor a nacionalizmus, a szocializmus elöntötte egész Európát. Mégis, amikor ezeket a végzetes eszmei áramlatokat bírálja, ebben a helyzetben a leghatározottabban figyelmeztet a nemzeti hagyományok fontosságára. Idézi az orosz irodalom nagy társadalomkritikus íróinak véleményét mindarról, amit el kell vetni, le kell győzni. Majd feltárja azokat a tényeket, vonásokat, amelyek a szocialista hazaszeretet alapját alkotják, amiről az orosz proletariátus, az orosz nép nem mondhat le, amire büszke lehet, éppen a szocialista forradalomért, a kommunista társadalomért vívott győzelmes harca érdekében.

Úgy véljük, hogy irodalmunknak és közgondolkodásunknak is legjobb nemzeti, forradalmi tradícióink, s Lenin gondolatainak szellemében társadalmi és nemzeti létünk, múltunk illúziómentes kritikus szemléletét társítania kell történelmünk és a felszabadulás utáni kor legszebb hagyományainak megbecsülésével, s az ebből kinövő eszmények és igények korszerű megteremtésével.